

POSTANOWIENIE

6 marca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Agnieszka Jurkowska-Chocyk

na posiedzeniu niejawnym 6 marca 2024 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa K. C. i M. C.

przeciwko Bankowi spółki akcyjnej w W.

o ustalenie i zapłatę ewentualnie o ustalenie i zapłatę,

na skutek skargi kasacyjnej Banku spółki akcyjnej w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 20 czerwca 2022 r., I ACa 9/22,

I. odrzuca skargę kasacyjną pozwanego w części – w zakresie zaskarżenia rozstrzygnięcia z pkt 1. wyroku Sądu Apelacyjnego;

II. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w pozostałym zakresie;

III. zasądza od Banku spółki akcyjnej w W. na rzecz K. C. i M.C. tytułem kosztów postępowania kasacyjnego kwotę 5400 zł (pięć tysięcy czterysta złotych) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego orzeczenia zobowiązanemu do dnia zapłaty.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 20 czerwca 2022 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie zmienił częściowo zaskarżony wyrok Sąd Okręgowy w Warszawie w ten sposób, że

oddalił powództwo o zapłatę odsetek ustawowych za opóźnienie od kwoty 171 934,55 zł od dnia 18 lutego 2021 r. do dnia zapłaty zastrzegł, że zapłata zasądzonej kwoty głównej nastąpi po zaoferowaniu przez powodów na rzecz pozwanego Banku kwoty 221 700 zł (pkt 1. wyroku), a w pozostałym zakresie apelację oddalił i orzekł o kosztach postępowania (pkt 2. i 3. wyroku).

Skargę kasacyjną od powyższego orzeczenia złożył pozwany Bank zaskarżając je w całości. Skarżący wniósł o uchylenie orzeczenia sądu drugiej instancji, wyroku sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania, ewentualnie uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy. Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania Bank powołał się na dyspozycję art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. Wskazał na potrzebę wykładni następujących przepisów: art. 189 k.p.c.; art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 385² k.c.; art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 385² k.c.; art. 385¹ § 2 k.c.; art. 385¹ § 1 k.c.; art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 7 ust. 1 i art. 8b ust. 1 dyrektywy 93/13; art. 385¹ § 1 k.c.; art. 353 § 1 k.c. w zw. z art. 69 § 1 – 2 Prawa bankowego, art. 353¹ k.c. i art. 2, art. 31 ust. 3 oraz art. 32 ust. 1 Konstytucji; art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 385¹ § 2 k.c., art. 3 k.c., art. 6 ust. 1 i 7 ust. 1 dyrektywy 93/13; art. 358 § 2 k.c. w zw. z art. 385¹ § 2 k.c., art. 24 ust. 3 ustawy o NBP w zw. z art. 385¹ § 2 k.c. Ponadto skarżący sformułował szereg zagadnień prawnych:

- czy w świetle celów art. 385¹ k.c. oraz dyrektywy 93/13, dopuszczalne jest stwierdzenie upadku umowy kredytu, w oparciu o stwierdzenie niedozwolonego charakteru w rozumieniu art. 385¹ k.c. (abuzyność) części jej postanowień, dotyczących indeksacji kredytu do waluty obcej, jeżeli w ocenie Sądu, skutkuje to obiektywnie niekorzystnymi skutkami dla konsumenta, bez względu na wolę konsumenta w tym zakresie?

- jeżeli stronie powodowej przysługuje dalej idące roszczenie o zapłatę, wynikające ze stosunku prawnego w postaci rzekomo nieważnej umowy kredytu indeksowanego (waloryzowanego) kursem waluty obcej, w szczególności wynikające z możliwości żądania zwrotu dokonanych świadczeń na podstawie

przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu, to czy strona powodowa posiada interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności umowy?

- jak dotkliwa powinna być represyjna (odstraszająca) funkcja orzeczenia, w sytuacji stwierdzenia w konkretnym przypadku, że kredytobiorca mógł od początku zawarcia Umowy spłacać raty kredytu bezpośrednio w walucie indeksacji, tj. bez zastosowania kursów pochodzących z Tabeli Kursowej Banku?

- czy sposób, w jaki postanowienie umowne było stosowane (wykonywane), już po zawarciu stosunku prawnego, może mieć znaczenie dowodowe, tzn. służyć wykazaniu tezy o braku niedozwolonego charakteru (abuzynośności) tego postanowienia umownego, według stanu na dzień zawarcia umowy?

- czy w toku (1) kontroli incydentalnej abuzynośności postanowień umowy, pod kątem ich jednoznaczności, zgodności z dobrymi obyczajami oraz występowania rażącego naruszenia interesu konsumenta, jak również przy (2) ocenie ewentualnych skutków abuzynośności, w kontekście zasad proporcjonalności, równości i pewności prawa, wynikających z Konstytucji oraz celami Dyrektywy 93/13/EWG w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich i polskich przepisów implementujących Dyrektywę 93/13, Sąd ma obowiązek brania pod uwagę indywidualnych okoliczności dotyczących danego stosunku prawnego, w szczególności: wiedzy i doświadczenia kredytobiorcy na dzień zawarcia umowy oraz świadomości w zakresie możliwych ryzyk związanych z zawieraną umową, w tym również informacji przekazanych na ten temat przez przedsiębiorcę-kredytodawcę; możliwości dokonywania spłaty kredytu bezpośrednio w CHF od momentu zawarcia Umowy, przewidzianej w samym wzorcu umownym (Regulaminie kredytowania) obowiązującym w dacie zawarcia Umowy, tj. badanym wzorcu (brak tzw. „przymusu kantorowego”); faktycznej alternatywy dla kredytobiorcy na dzień zawarcia umowy, gdyby chciał zawrzeć umowę bez kwestionowanych postanowień i całościowego wpływu, jaki ich wprowadzenie do umowy miało na interes konsumenta?

- czy określenie „niedozwolone postanowienie umowne” w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., dotyczy określonych przez strony umowy norm postępowania czy też, przeciwnie, wyodrębnienie redakcyjne fragmentu tekstu umowy oraz czy

dopuszczalne jest wyeliminowanie z umowy całości kwestionowanych jednostek redakcyjnych w sytuacji, gdy stwierdzono abuzywność wyłącznie w odniesieniu do części zawartych tam norm?

- czy norma, zawarta w umowie kredytu indeksowanego (waloryzowanego) do kursu waluty obcej, regulująca odesłanie do konkretnego źródła pochodzenia kursu walutowego stanowi normę regulującą główne świadczenia stron w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. oraz czy norma ta należy do *essentialia negotii* umowy kredytu?

- czy w przypadku, gdy proces poinformowania konsumenta o ryzykach, wynikających z wprowadzenia do umowy kredytu klauzul przewidujących indeksację (waloryzację) kursem waluty obcej, polegał na przedstawieniu konsumentowi szczegółowej informacji o ryzyku kursowym związanym z zaciąganiem kredytu, a konsument potwierdził przekazanie tej szczegółowej i wyczerpującej informacji (wynikającej z procedur wewnętrznych Banku) poprzez złożenie pisemnego oświadczenia, to czy klauzule obciążające konsumenta ryzykiem kursowym mają charakter jednoznaczny i nie stanowią postanowień niedozwolonych w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c.?

Powodowie wnieśli o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i orzeczenie o kosztach.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Nakładając na skarżących obowiązek wskazania i uzasadnienia oznaczonej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ustawodawca zmierzał do zagwarantowania, że skarga kasacyjna, nadzwyczajny środek zaskarżenia prawomocnych orzeczeń, będzie pełnić przypisane jej funkcje publicznoprawne. Ograniczenie przesłanek do czterech ma więc zapewnić, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą

być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne, a skarga kasacyjna nie stanie się instrumentem wykorzystywanym w każdej sprawie.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że jedną z przesłanek dopuszczalności środka zaskarżenia jest interes prawny w zaskarżeniu. Dla jego powstania konieczne jest istnienie stanu pokrzywdzenia orzeczeniem (*gravamen*), który występuje, gdy zaskarżone orzeczenie narusza interesy skarżącego (zob. m.in. uchw. 7 sędziów SN z 15 maja 2014 r., III CZP 88/13, OSNC 2014, nr 11, poz. 108; postanowienie SN z 25 lutego 2015 r., V CSK 450/14; wyrok SN z 2 lipca 2015 r., V CSK 421/14). Brak interesu prawnego w zaskarżeniu powoduje odrzucenie skargi kasacyjnej jako niedopuszczalnej na podstawie art. 398⁶ § 2 i 3 k.p.c.

Pozwany zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego w całości, a więc także w części, w której zmodyfikowano zaskarżone orzeczenie sądu pierwszej instancji na korzyść strony pozwanej (punkt 1. zaskarżonego wyroku). Rozstrzygnięcie w tym zakresie, wbrew twierdzeniom i obawom skarżącego, nie rodziło dla niego negatywnych skutków prawnych, wobec czego należało uznać, że brak jest po jego stronie interesu prawnego w kwestionowaniu orzeczenia Sądu drugiej instancji w tej części, co z kolei musiało prowadzić do odrzucenia skargi w tym zakresie.

Z tych względów Sąd Najwyższy odrzucił skargę kasacyjną w części odnoszącej się do punktu 1. zaskarżonego wyroku na podstawie art. 398⁶ § 2 i 3 k.p.c.

Skarga kasacyjna strony pozwanej nie zawiera argumentów dostatecznych dla uznania, że skarżący skutecznie wykazał, że w sprawie zachodzą powołane przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie wykładni przepisów prawa budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga wykazania, jaki konkretny przepis prawa, zastosowany w danej sprawie, jest przedmiotem rozbieżnej wykładni w judykaturze sądowej i na czym rozbieżność ta polega, co wymaga przytoczenia orzeczeń sądów wydanych w takich samych lub istotnie zbliżonych stanach faktycznych, względnie, jaki konkretny przepis prawa,

zastosowany w danej sprawie, wymaga interpretacji ze strony Sądu Najwyższego, z czego potrzeba ta wynika i z jakich powodów dotychczasowy dorobek doktryny i orzecznictwa jest w tej mierze niewystarczający. Nieodzowne jest ponadto, podobnie jak w przypadku przyczyny kasacyjnej określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., wykazanie związku między oczekiwaną od Sądu Najwyższego wykładnią prawa a wynikiem postępowania kasacyjnego (zob. postanowienia SN: z 15 października 2002 r., II CZ 102/02; z 29 lipca 2015 r., I CSK 980/14; z 19 czerwca 2018 r., IV CSK 56/18).

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. Zagadnienie prawne powinno, przede wszystkim, być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (zob. postanowienie SN z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01), a jednocześnie być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumpcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (zob. postanowienia SN: z 15 października 2002 r., III CZP 66/02; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02; z 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08).

Przedstawione przez skarżącego we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania rozważania nie czynią zadość wskazanym wymaganiom dotyczącym obu przesłanek określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. Przede wszystkim, należy zwrócić uwagę na niewłaściwy sposób konstrukcji uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Obowiązkiem skarżącego było bowiem przedstawienie wyodrębnionych wywodów prawnych dla każdego zagadnienia prawnego oraz każdego przepisu, którego wykładania jest zdaniem pozwanego niezbędna. Skarżący natomiast ograniczył się do przedstawienia lakonicznych tez odnoszących się indywidualnie do podnoszonych przez niego kwestii, które z całą pewnością nie mogą być uznane za należne uzasadnienia. Następnie przedstawił zbiorczy wywód odnoszący się do problematyki tzw. spraw frankowych i różnych zagadnień, powstających na ich gruncie. Taka konstrukcja

skargi jest niewłaściwa i nie czyni zadość obowiązkom nałożonym przez ustawodawcę na skarżącego.

Ponadto należy wskazać, że zarówno sformułowane przez skarżącego zagadnienia prawne, jaki wskazane przepisy prawa stanowiły przedmiot licznych wypowiedzi zarówno Sądu Najwyższego, jak i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Nie są to zatem zagadnienia czy problemy nowe. Kwestie podnoszone przez pozwany Bank były już analizowane w judykaturze, Sąd Najwyższy podziela w pełni ugruntowane w tym zakresie orzecznictwo, na którym oparły się sądy powszechne wydając zaskarżony wyrok. Pozwany nie przedstawił przy tym dostatecznych argumentów dla przyjęcia, że obecna linia orzecznicza powinna ulec zmianie. Nie rozstrzygając tym samym wskazanych przez skarżącego kwestii należy zasygnalizować, że Sąd Najwyższy jednolicie przyjmuje, że niedozwolone są postanowienia umowne pozostawiające możliwość ustalenia kursu CFH, a tym samym wysokości świadczeń stron, arbitralnej decyzji jednej z nich; takie postanowienie umowne uznawane jest za niedopuszczalne w każdej sytuacji (zob. np. wyroki SN: z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz. 134; z 24 października 2018 r., II CSK 632/17; z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21). Analogicznie oceniane są przez Sąd Najwyższy klauzule przeliczeniowe w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego do waluty obcej, jako określające główne świadczenie stron (zob. np. wyroki SN: z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 415/22; podobnie w orzecznictwie TSUE zob. wyroki: z 30 kwietnia 2014 r., C-26/13, Kásler i Káslerné Rábai, pkt 49-50; z 26 lutego 2015 r., C-143/13, Matei, pkt 54; z 23 kwietnia 2015 r., C-96/14, Van Hove, pkt 33; z 20 września 2017 r., C-186/16, Andriuc i in., pkt 35; z 14 marca 2019 r., C-118/17, Dunai, pkt 48; z 3 października 2019 r., C-260/18, Dziubak, pkt 44).

Konsekwencją uznania postanowienia umownego za bezskuteczne jest działająca *ex lege* sankcja bezskuteczności niedozwolonego postanowienia, połączona z zasadą związania stron umową w pozostałym zakresie (zob. np. uchwała SN z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56).

W orzecznictwie przyjmuje się jednocześnie, że w sytuacji, gdy eliminacja niedozwolonego postanowienia umownego doprowadzi do takiej deformacji regulacji umownej, że na podstawie pozostałej jej treści nie da się odtworzyć treści praw i obowiązków stron, nie można przyjąć, iż strony pozostają związane pozostałą częścią umowy (zob. wyroki SN: z 1 czerwca 2022 r., II CSKP 364/22; z 28 września 2022 r., II CSKP 412/22).

W orzecznictwie omówiono również problem warunków, jakie powinny być spełnione, aby luka powstała w konsekwencji upadku klauzuli abuzywnej, powodująca upadek umowy, mogła zostać zastąpiona inną regulacją (zob. m.in. uchwała składu siedmiu sędziów SN - zasada prawna - z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, Nr 9, poz. 56). Sąd Najwyższy zwracał ponadto uwagę na ścisłe powiązanie klauzuli ryzyka i klauzuli spreadowej (zob. m.in. wyroki SN: z 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18, OSP 2021, z. 2, poz. 7; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, z. B, poz. 20; z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22; z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22). Przedmiot wypowiedzi Sądu Najwyższego stanowiły także kwestie dotyczące powodów, dla których za niedopuszczalne uznaje się zastąpienie niedozwolonych postanowień kursowych przez sięgnięcie do art. 69 ust. 3 Prawa bankowego, wykładni oświadczeń woli (art. 65 k.c.), art. 41 Prawa wekslowego albo art. 358 § 2 k.c. (zob. m.in. wyrok SN: z 27 maja 2022 r., II CSKP 395/22; z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22; z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22 i z 27 kwietnia 2023 r., II CSKP 1027/22). Ponadto Sąd Najwyższy wyjaśnił wątpliwości co do znaczenia art. 24 ust. 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim (zob. postanowienia SN z: 7 grudnia 2023 r., I CSK 5753/22 i 14 grudnia 2023 r. I CSK 6150/22) i odrzucił możliwość odwołania się w celu określenia oprocentowania kredytu utrzymanego jako złotowy do stawki referencyjnej WIBOR czy innej proponowanej w licznych sprawach przez banku (zob. np. wyrok SN z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, postanowienia SN: z 27 kwietnia 2023 r., I CSK 2707/22; z 2 czerwca 2023 r., I CSK 4115/22; z 6 października 2023 r., I CSK 5310/22).

Wobec powyższego nie można przyjąć, ani że wskazane przez skarżącego kwestie stanowią istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., ani że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawa wymienionych przez

skarżącego (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.). Sąd Najwyższy nie znajduje także nowych argumentów, mogących świadczyć o potrzebie ponownego rozważenia obecnego stanowiska.

Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 1 k.p.c.).

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono zgodnie z art. 98 § 1, 1¹ i 3, art. 99 k.p.c. w związku z § 2 pkt 7, § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

[SOP]

[ał]